

KERK VAN ST.-ANDRIES, ANTWERPEN.

**broederschap van
O. L. Vrouw
van Bijstand en Viktorie**

KERK VAN ST.-ANDRIES, ANTWERPEN.

**Broederschap van
O. L. Vrouw
van Bijstand en Viktorie**

**Geschiedkundige aantekeningen
door
A. BERNAARDS
onderpastoor - bestuurder**

*Dankbaar opgedragen
aan al de edelmoedige Mariavereerders,
in een ver verleden,
in het heden en in de toekomst.*

Antwerpen, Feest van O.L.Vr. Boodschap 1963.

de stichter van de broederschap

Het was de Z.E.H. Gaspar Van Tichelt, pastoor van St.-Andries van 1670 tot 1705. Hij werd geboren te Ouwel, nu Grobbendonk. Spaanse en Hollandse krijgsbenden maakten de Kempen onveilig door hun plunderingen van hoeven, huizen, en zelfs kerken. Het woeste krijgsvolk spaarde niets of niemand. Zelfs de H. Vaten en het zilverwerk werden in de kerken geroofd en later verkocht. De pastoors vluchtten naar het versterkte Herentals of naar het kasteel van de heren van Grobbendonk. De kerken bleven soms maanden gesloten en verlaten. Het oude Ouwel draagt thans de naam van de Heren van Grobbendonk en wij lezen in het oude doopregister van Ouwel : « den 4 augusti 1639 is mijn huysvrouwe verlost van eenen jongen sone, die daer naer den 7 augusti is kersten gedaen op 't hof van Grobbendonck ende genaemt Jaspar. Sijnen peteren is Jaspar Smits, plebaen tot Lier en de peete Moyken Van Postel. »

Gaspar begon en voltrok met ere zijn kleine studiën te Herentals bij de paters Augustijnen welke zich aldaar door toedoen van Adriaan Stalpaerts, abt van Tongerlo in 1613 nedergezet hadden. Vervolgens begaf hij zich naar de universiteit van Leuven waar hij in 1657, primus in promotione philosophiæ et artium uitgeroepen werd. Later bekwam hij de graad van licentiaat in de Godgeleerdheid.

Op 14 oktober 1663 droeg hij zijn eerste H. Mis op in de kapel van het kasteel te Grobbendonk, waar hij « kersten » gedaan

was. Hierbij een tekst uit het oude doopboek : « Primam et immaculatam Deo Hostiam consecrat et offert in ara Grobbendonckana die 14-8 bries 1663 ». Vermoedelijk verbleef hij gedurende 7 jaar als aalmoezenier op het kasteel van de baron van Grobbendonk, de weledele Heer Schetz, wier familie deze heerlijkheid reeds bezat vanaf de 16e eeuw. Van zijn oudste broer Antonius, geboren op 4 oktober 1631 was Peter de weledele Heer Antonius Schetz.

In het begin van 1670 werd Gaspar tot Pastoor benoemd in St.-Andriesparochie te Antwerpen. De ijverige herder heeft gedurende de 36 jaar van zijn pastoorschap verschillende nu nog bestaande instellingen opgericht.

In 1672 werd de marmeren tuin rondom het H. Kruisaltaar voltooid. In 1673 werd het genootschap ter ere van het Allerheiligste Sakrament heropgericht en nieuwe luister aan toe gebracht. Te zelfder tijd schreef hij een reglement uit 9 artikelen bestaande voor de Venerabel Kapel. Op 30 augustus 1674 voltooide hij het St.-Anna Altaar. De beeldhouwer was Jan Van de Cruyce. De schilderij werd reeds veel vroeger vervaardigd door Maarten Pepijn (1575-1642). In 1675 werd de marmeren tuin rond het altaar geplaatst door Michæl Van der Voort, bekend beeldhouwer. In 1676 is door de zorg van Z.E.H. Gaspar Van Tichelt, in St.-Andrieskerk de Broederschap der « Veertiendaagse Beregting » ingesteld. Het werd door Z.H. Paus Benedictus XIV met vele aflaten verrijkt. Een weldoener, de E.H. Petrus Grier, schonk bij testament aan St.-Andrieskerk 9.600 gulden voor het opbouwen van de O.L.Vrouwkapel. De grafsteen eertijds in O.L.Vrouwkapel geplaatst ligt nu achter de preekstoel. Hij was de werkelijke stichter van O.L.Vrouwkapel. De tekst luidt :

D.O.M.
et memoriæ Rdi
D. Petri Grier hujus
sacelli fundatoris
Directoris grato
animo D.D. CC. obiit
24 Junii 1674
R. I. P.

Op 2 april 1683, vrijdag vóór passiezondag is O.L.V.-kapel in St.-Andrieskerk ingewijd geweest door Z. Hoogw. Joannes Ferdinandus van Beughem, Bisschop van Antwerpen, die er de plechtige mis heeft gezongen. Daags daarna op 3 april 1683

*O. L. Vrouwekapel
in St.-Andrieskerk*

werd door de Z.E.H. Pastoor een zeer plechtige Mis in « uitmuntend muziek » gezongen. In het jaar 1689 is door de zorgen van dezelfde Z.E.H. Pastoor in O.L.V.-kapel de Broederschap opgericht van « O.L.Vrouw van Bijstand en Viktorie » uit dankbaarheid voor de ontzetting der stad Wenen welke de Turken belegerden en voor de bevrijding van Hongarië van het Ottomaanse harde juk. Op 14 oktober 1689 werden de standregelen goedgekeurd door Z. Hoogw. de Bisschop van Antwerpen.

Door Z. H. de Paus werden volle aflaten verleend : op de dag der inschrijving in de broederschap ; op de eerste zondag van

het oktaaf in november ; op Maria's feestdagen : de Onbevleete Ontvangenis, O.L.Vrouw Lichtmis, O.L.Vrouw Hemelvaart (insteldag van de broederschap), O.L.Vrouw Geboorte.

Wij vermelden ook zijn getrouwe en toegewijde onderpastoor : E. H. Abraham Ignatius van Nieuwael, eerste geestelijke bestuurder van de broederschap der 14-daagse Berechting, onderpastoor gedurende 36 jaar, van 1676 tot 1712. Overleden op 18 december 1727. De grafsteen ligt nog nabij het St.-Anna altaar. Men leest erop :

D.O.M.

**R.D. Abr. Ign. Van Nieuwael
36 A° Vice pastor
Obiit 18 XB 1727**

Na gedurende 36 jaar, de St.-Andriesparochie met iever te hebben bestuurd is de Z.E.H. Van Tichelt overleden op 29 november 1705 en werd begraven in de kelder, die hij had doen maken op de hoge koor. Het spijt ons ten zeerste dat dit grafmonument is vernietigd geworden in 1809 bij het plaatsen van het nieuwe hoogaltaar. Men las erop :

D.O.M.

Monumentum

**R. ac E. Domini Gasparis
Van Tichelt S.T.L. huius
ecclesiae per 36 annos
pastoris vigilantissimi
obiit 29 novembris
anno 1705
ostium monumenti**

maria's beeld en versiering

Het is nog altijd hetzelfde beeld zoals in 1689, het aangezicht door de tijd wat verdonkerd, maar vol eerbiedwaardige en schone uitdrukking. Het kindje Jezus op de armen van Maria heeft nog steeds dezelfde lieflijke gelaatstrek. Zovelen hebben zij in St.-Andries zien voorbijgaan gedurende al die eeuwen. Zovelen zijn aan hun voeten met groot betrouwen komen bidden in tijden van nood en ziekte, van oorlog en gevaar. Zovelen werden getroost, gesterkt en verhoord en keerden vol dankbaarheid weder.

Wij moeten een goed onderscheid maken tussen de uitstelling van het beeld in gewone tijden, en de versiering bij de plechtigheden. In gewone tijden wordt het beeld uitgesteld op het altaar van de O.L.Vrouw-kapel. In de sakristie dezer kapel zijn nog verschillende kleine mantels van Maria en kleedjes voor het kindje Jezus bewaard. Volgens de liturgische tijden wordt het beeld van O.L.Vrouw van Bijstand ermede getooid.

Bij voorname plechtigheden wordt een grotere mantel gedragen. Van de eerste mantels is ons nog weinig bekend. Doch bij gelegenheid van het huwelijk van de prinses De Salm-Salm met de doorluchtige Heer Georgius Adam, werd in 1761 een prachtige blauwe mantel geschonken. Deze is nog steeds in bewaring.

Voor het jubeljaar 1838 werd door de bekende zilversmid J. A. Verschuylen een zilveren schoot vervaardigd voor O.L.Vrouw alsook voor het kindje Jezus. Deze werd geschonken door een onbekende weldoener, krachtens een belofte gedaan gedurende het bombardement van de Hollanders op de Stad in 1830. En om dit aandenken te vereeuwigen heeft de gever er de Belgische Leeuw met vaandels enz. doen opmaken. Zoals later bleek was deze schenker de weledele Heer Graaf Gerard le Grelle, later burgemeester van Antwerpen.

Dit is eigendom der O.L.Vrouw-kapel, doch met voorwaarde dat de broederschap er zo dikwijls mag gebruik van maken als het nodig is.

In de kamervergadering van 15 december 1844 werd besloten

een zilveren kroon te laten vervaardigen bezet met diamanten. Daarom werd in tegenwoordigheid van de weledele Heer Hoofdman Gerard le Grelle, Zeereerwaarde Heer Visschers, Pastoor, de E.H. De Meyer, onderpastoor-directeur, en de heren medebestierders besloten, alle diamanten, kruisen, in goud of zilver, te laten breken en in de kroon te doen zetten, de gouden kettingen, oorbellen, ringen, alsook het offerzilver te verkopen en de opbrengst ervan te gebruiken voor de onkosten van de vervaardiging.

Voor het maken der kroon werd aangeduid de Heer Jos De Haes, meester zilversmid, en voor het bewerken der juwelen de Heer Coettermans. Het maken van de kroon kostte 1.114 F.

Dit werd betaald aan de Heer Jos de Haes. Voor het breken van de diamanten, het inzetten in de zilveren kroon werd

betaald aan de Heer Coettermans op 28 december 1846 de som van 1.069,51 F. In de kroon waren 1.099 kleine diamanten en 24 gekleurde stenen. Deze merkwaardige kroon welke de luister uitmaakt van het beeld van O.L.Vrouw van Bijstand en Viktorie wordt nog heden ten dage opgezet bij de grote plechtigheden van het oktaaf in november en op 15 augustus, de insteldag van de broederschap.

In het jubeljaar 1863 werden er nog een zilveren paternoster met verguld kruis en verguld hart geofferd alsook een gouden kruis, oorbellen, en een broche. Het geschenk van Mr en Mw Bruynserade, door de kinderen Edmond en August aangeboden bij de offering, was een zilveren bloemruiker. Deze berust thans nog in ons museum.

Doch een nog schoner herinnering welke vandaag nog de vermaarde luister uitmaakt van Maria's beeld zal aan het jubeljaar 1863 te danken zijn. De toenmalige geestelijke bestuurder had op zich genomen te zorgen voor een nieuwe mantel voor het beeld van de moeder Gods door bijdragen van de weledele Heer Hoofdman, van de dienende meesters, het overschot van vorige jaren en de bijdrage van milddadige personen waaronder bijzonder Mw Ferdinand Meeüs - Peeters vermeld wordt. De E.H. Beerten, geestelijk bestuurder werd in augustus 1863 tot pastoor benoemd te Weelde, doch alles was reeds in orde voor de nieuwe mantel. Volgens de tekening van Ed. Dujardin werd de mantel uitgevoerd in rood fluwelen zijde, met een boord, waarin de tien deugden van Maria, verbeeld door tien zinnebeeldige bloemen in goud werden geborduurd. Het borduurwerk werd gedaan door Remigius Orban.

Deze bloemen leiden ons naar een bondige uitleg over de oorsprong. De H. Joanna van Valois of « Sainte Jeanne de France », was de dochter van koning Lodewijk XI van Frankrijk. Geboren op 23 april 1464 was zij de grote teleurstelling van haar onmenselijke vader, die een zoon verwacht had. Ook daarbij was zij nog klein en mismaakt. Om politieke redenen werd zij op 13-jarige ouderdom in de echt verbonden met haar neef Lodewijk van Orleans, de kroonprins, maar die zich niets om haar bekommerde. In 1498 werd de kroonprins koning van Frankrijk onder de naam van Lodewijk XII. Door een omgekochte pauselijke kommissie werd het huwelijk met Joanna ontbonden.

De verstoten koningin werd het kasteel van Bourges aangewezen en daar leidde zij een leven van boete en gebed. Daar

stichtte zij in 1500 de orde van O.L.Vrouw Boodschap die men ook noemt de orde van Maria's tien deugden of de Annuntiaten. Er bestaan nog kloosters van deze orde waar men de tien deugden van Maria als levensregel neemt. Dicht bij ons te Merksem, Terlindenhofstraat 204 treffen wij er nog een aan. Hun doel is nog steeds het kontemplatief leven, en dienstbetoon aan armen en zieken.

Nu weten wij waaruit de ontwerper van deze kostbare mantel zijn bezielende voorstelling putte. In 1948 werd onder het motto : « Maria's mantel, lange mantels en nog schoner versiersel », door de Eerwaarde Pater Robert Cleyman, missionaris, Oblaat van Maria, de ganse oktaafweek aan dit onderwerp gewijd. Hierbij de lijst van de bloemen in zinnebeelden in goud gestikt en op de mantelboord voortkomende :

1. Sneeuwwitte Lelie : Onbevleete Maagdelijke Reinheid.
2. Hemelsblauwe Hyacint : Wijze Voorzichtigheid.
3. Groene palmtak : Levendig Geloof.
4. Nederige Violet : Diepe Ootmoedigheid.
5. Vlamme Tulpen : Vurige Liefde.
6. Purpere Roos : Standvastige Verduldigheid.
7. Gewillige Zonnebloem : Vlijtige Gehoorzaamheid.
8. Rode Granaatbloem : Vrijwillige Armoede.
9. Veelkleurige Passiebloem : Medelijdende Droefheid.
10. Imperiale Kroon : Gedurige Godvruchtigheid.

Alzo bezit St.-Andrieskerk reeds 100 jaar dit vernieuwde, eerbiedwaardige en merkwaardige beeld. Talloze malen schitterde de prachtige kroon in de zonnestrallen bij de processieën doorheen de straten van St.-Andries of die der stad. En in het schemerlicht van de stemmige kaarskensprocessieën zoals op zaterdag 9 oktober 1948, onder de grote missie. Toen was er een grootse hulde aan O.L.Vrouw van Bijstand en Viktorie op St.-Andriesplein en toespraak door Z.E. Pater De Coninck S.J.

Alsook bij de sluiting van het Mariaal jaar 1954. Het was een machtig en groots zicht toen uit alle hoeken der stad de Maria-beelden vergezeld van duizenden lichtdragers op woensdag 8 december 1954 naar de katedraal werden gedragen.

O.L.Vrouw van Bijstand en Viktorie in haar voorname en eerbiedwaardige versiering werd door de menigte bewonderd, en talloze volkswomen roemden haar als een der schoonste beelden onzer stad. Moge deze bezielende verering bewaard blijven voor het nageslacht.

de vaandels

1. In 1751 werd een vaandel gemaakt in witte zijde met goud doorweven en in het midden een schildering. Deze vaandel bestaat niet meer.

2. In 1838 werd ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de broederschap een nieuw vaandel geschonken. Het was een rode, met goud geborduurde randen en in het midden een afbeelding van O.L.Vrouw van Bijstand. Dit vaandel wordt nog steeds uitgesteld. Het was het eerste zware vaandel in onze kerk en in de ganse stad.

3. In 1863 kwam er weer een nieuwe bij. Het was een geschenk van de achtbare Heer Ferdinand Meeùs-Peeters, als dankzegging voor de 25e verjaardag van zijn huwelijk, gevierd op 7 september 1862. Het is een donkerrood fluweel, met daarop een familie-portret : vader, moeder, en de drie zonen.

De eerste zoon, Ferdinand, werd geboren op 7 september 1838 en stierf plotseling op reis te Napels (Italië) op 12 oktober 1859. De tweede zoon, Edward, werd geboren op 26 oktober 1840 en overleed op 10 augustus 1870. De derde zoon, Jules, werd geboren op 16 januari 1843 en overleed op 22 mei 1909.

Men ziet op het familieportret vader en moeder, biddende tot O.L.Vrouw van Bijstand. De overleden zoon in lijkwaden gehuld rust in de armen zijner moeder. De andere zoon bidt met opgeheven en geketende armen tot Maria. De laatste zoon wordt voorgesteld, het ontblote bovenlijf omkronkeld door een slang, waarvan de kop wordt doorstoken door de lans van het kindje Jezus. Daaronder leest men : een aanroeping uit de litanie tot O.L.Vrouw : « Auxilium Christianorum ora pro nobis » (hulp der Christenen, bid voor ons). De Heer Ferdi-

nand Meeùs, de vader, werd geboren te Antwerpen op 8 september 1814 en overleed op 22 september 1890. Zijn trouwe en diep godvruchtige echtgenote Thérésia Peeters, geboren op 21 augustus 1816 overleed op 3 augustus 1871. In 1873 schonk de Heer Ferdinand Meeùs een onlangs vernieuwde glasraam aan de predikstoel, in aandenken aan zijn duurzame echtgenote.

het geestelijk bestuurschap

Dit werd reeds van in het begin opgedragen aan een der onderpastoors of kapellanen van St.-Andrieskerk. De eerste was de E.H. Joannes Besteyns, geboren te Geel op 4 november 1646. Kapelaan benoemd in onze kerk in 1684. Hij bestuurde de broederschap in samenwerking met de E.H. Van Nieuwael en beiden ondertekenden het kasboek. De E.H. Besteyns overleed op 25 mei 1710, en liet aan St.-Andrieskerk al zijn priestergewaden, een zilveren kelk, een misboek enz... ten voordele van O.L.Vrouw-kapel alsook « tot de dienst van de confrèrie van Maira van Bijstandt ende Victorie soo langhe de selve confrerie in de voorscreve capelle residèren sal, alsmede tot gebruyck ven den E.H. Joannes Keldermans ». Zijn grafmonument in St.-Andrieskerk bestaat niet meer. Van 1710 tot 1724 was het de Z.E.H. Mangelschots. Wij vonden geen bijzonderheden over deze priester. Van 1725 tot 1735 was de geestelijke bestuurder de E. H. Joannes Jozef Verschuylen. In het toenmalige kasboek staat er een lofgedicht geschreven in 1731 waarvan ook een bizonder gedeelte was opgedragen aan bovenvermelde geestelijke bestuurder. Zijn familie-grafsteen is in St.-Andries bewaard gebleven en ligt nog aan de ingang van het hoogzaal.

In 1743 was de zeer eerwaardigen Heer Franciscus Engelgrave, kannunik der katedrale kerk de geestelijke hoofdman van de broederschap. Het moet een groot weldoener geweest zijn, want op de plechtigheid van het leggen van de eerste steen van de nieuwe toren op 31 augustus 1756 werd in de vier hoekpilaren onder de toren een steen ingemetst waarvan op ene het volgende opschrift nog te lezen is :

Reverendus adm.
Dominus
Franciscus Engelgrave
Ecclesiae Cathedralis
B.M.V. canonicus
et hujus ecclesiae
Provisor : prid. kal 7 bris 1756

Een prachtige plaat met het wapenschild van de familie versiert nog het gedenkboek van de broederschap, jaartal 1743. In 1773 werd de zeer eerwaardigen ende edele Heere, Mijnheer Henricus Joseph De Wael S.T.L. Canunick der cathedraele Kercke plechtig aangesteld als geestelijk opperhoofd. Een prachtig wapenschild prijkt nog op de gedenkplaat. Bij die gelegenheid werd ook een huldededicht bijgeschreven. In 1788 vinden wij vermeld de E.H. Solvijns. Hij heeft veel bijgedragen tot het in standhouden van de broederschap spijs de afschaffing door keizer Jozef II. In 1803 heeft hij zijn bediening van onderpastoor afgestaan en is biechtvader in onze kerk gebleven. In 1816 werd hij rector van het Terninckgesticht en in 1825 pastoor van St.-Jozefsparochie. Hij overleed op 25 mei 1826. Tot in 1820 bleef hij geestelijk bestuurder van de broederschap. Een bizondere rouwplaat staat in het gedenkboek als herinnering.

In 1820 werd benoemd de E. H. Joannes Franciscus Verley, geboren te Mechelen. Hij bleef geestelijk bestuurder tot 1832, Toen hij tot pastoor werd benoemd te Boechout. Op 12 mei 1832 kwam de E.H. Joannes Baptista Heylen. Hij droeg veel bij tot het aanwerven van een nieuwe hoofdman. Dit werd aanvaard in 1838 door de weledele Heer Graaf Gerard le Grelle. Op 17 december 1841 werd hij benoemd tot pastoor van het begijnhof te Lier na het overlijden van de E.H.Hubertus van Bael.

In het jaar 1841 werd in St.-Andries benoemd de E. H. Petrus De Meyer, komende van de St.-Romboutskerk te Mechelen, alsook voor de broederschap aangesteld. Hij is de insteller geweest der jaarlijkse offering der kinderen in 1843. Het resolutieboek van de broederschap vermeldt : « Na 16 jaar met onvermoeide iever tot opluistering der goddelijke diensten, en tot bevordering van ons broederschap gewerkt te hebben, en waarvoor wij hem ten hoogste dankbaar zijn, is de E. H. De Meyer tot directeur van het klooster der Eerwaarde Zwartzusters alhier benoemd ». Er wordt nog een missaal bewaard gebonden in rood fluweel met zilveren sloten en rosetten, met op de ene zijde een grote zilveren plaat waarop O.L.Vrouw afgebeeld staat. Op de andere zijde een zilveren plaat met de beeltenis van St-Pieter.

Nog tal van andere godsdienstige voorwerpen schonk hij aan St.-Andrieskerk. Deze zijn vermeld op blz. 175 van de nota's van Petrus Stroobants. In 1869 werd hij pastoor te Oelegem en op 5 december 1875 overleed hij in het gesticht der Cellebroeders te Lier. God wil hem lonen.

Als opvolger wordt in 1858 vermeld de E.H. Fr. Beerten, geboren te Turnhout op 17 juni 1813. Deze heeft zich bijzonder gelast met de voorbereiding van het plechtig jubeljaar 1863 en het bekomen van de nieuwe mantel van O.L.Vrouw van Bijstand en Viktorie, alsook van de nieuwe vlag. Op 1 oktober 1863 werd hij pastoor benoemd te Weelde. In augustus 1896 nam hij ontslag en stierf aldaar op 11 juni 1903.

In 1863 werd benoemd de E. H. Stommels, geboren te Lier op 17 mei 1835. In 1872 werd hij onderpastoor in de Miniemenkerk te Brussel. In 1874 pastoor te Ravels. In 1886 te Gestel. Gaf eervol ontslag in 1900 en overleed in 1914 te Oudenbosch (Nederland) alwaar hij wegens de oorlog gevlucht was. Een bijzondere plaat aan hem opgedragen versiert nog het gedenkboek.

In 1872 vinden wij in het register de E. H. Joannes Josephus Verbeeck. Hij werd geboren te Meerhout op 7 mei 1843. De nieuwe hoofdman, de weledele Heer Graaf Joannes Baptista le Grelle werd in november 1872 ingehaald. Voor de eerste maal vinden wij in het gedenkboek een foto van deze E. H. bij een plaat van 1879, en dit is een sympatiek aandenken.

Reliekschrijn (XVIIIe eeuw)

In 1875 werd de predikant van het oktaaf, de E.H. Lamotte door twee kleine jongentjes, alias engeltjes, een missaal aangeboden in rood marokijnen band. In 1876 werd de offering der kinderen voor de eerste maal gedaan op een zondag te 3 uur, en niet meer op zaterdag. Alle straten der parochie

deden er aan mede en wedijverden in de zwaarwichtigheid der offerkaarsen.

In ons muzeum worden nog geschilderde opschriften bewaard van die plechtigheden. Alle scholen der parochie, en zij waren talrijk, deden er aan mede dank zij de ijver van de sympatieke geestelijke bestuurder.

In 1877 werd door de zorgen van Mej. Verhulst het nog bestaande blauw veloeren tafelkleed geofferd door de inwoners der St.-Antoniusstraat. Hun offerkaars was ook de grootste en de zwaarste. De E.H. Verbeeck, heeft in koorkap met twee assistenten en de direktie van de broederschap, Mej.

Verhulst plechtig ingehaald als ieveraarster-jubilaris om gedurende 25 jaar de wekelijkse omhaling te doen. Ook was Mej. Joanna Huybrechs, onderwijzeres, steeds de ieverige medewerkster aan de offering van de broederschap. In 1888 werd nog het jubileum gevierd van het 200-jarig bestaan. In 1891 werd de E.H. Verbeeck pastoor benoemd te Kessel alwaar hij overleed op de 24e mei 1905.

Van 1891 tot 1898 vinden wij vermeld de E.H. Wouters.

Van 1898 tot 1901 de E.H. Gysen.

Van 1901 tot 1917 de E.H. Smans.

Van 1921 tot 1924 de E.H. Van Rensenberg.

Van 1924 tot 1936 de E.H. Thys.

Van 1936 werd benoemd E.H. Bernaards.

Moge de bezielende ijver in Maria's dienst van onze talrijke voorgangers voor ons steeds een steun en een voorbeeld zijn.

het hoofdmanschap

Als eerste hoofdman vinden wij rond het jaar 1694 :

den seer edelen Heer
Alexander Carena
Ridder- Heere Van Swijndrecht
Vlaeckenmeerssche, Mol, Balen
Dessel, Bouterson, Eyckeloye, etc.

Dit vinden wij op de gedenkplaat, alsook op het wapenschild in kleuren geschilderd.

Rond het jaar 1700 wordt vermeld de Heer :
Henricus Engelgrave.

Deze was de erf-hoofdman van de broederschap en vader van de Z.E.H. Kanunnik Engelgrave, elders vernoemd.

In 1729 wordt als hoofdman plechtig aangesteld de :
edelen Heer Jonker
Abraham, Jozef, Jacobus, Hyacinthus
Vander Aa, de Randerode
Licentiaat in beide rechten
Waardyn van Zijns Majesteits Munte.

Een plaat met wapenschild werd geplaatst in het gedenkboek, alsook een huldegedicht en twee jaarschriften door Petrus Van Rijn, prefect. Deze hoofdman overleed op 12 mei 1769 na 40 jaar getrouwe dienst. Zijn edele echtgenote Petronella De Vliegere overleed in april 1785.

Als opvolger werd door het magistraat verzocht en deze stemde erin toe :

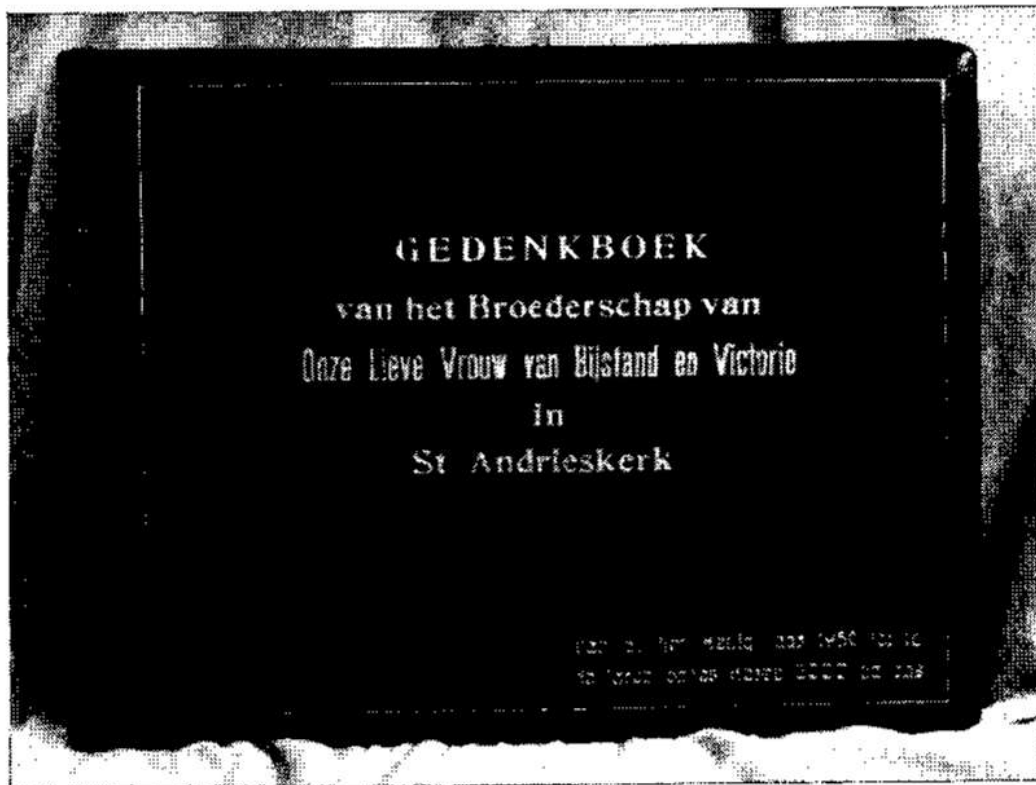
de Edelen Heer Jonker
Paulus, Jozef, Hyacinthus Vander Aa,
zoon van voornoemde hoofdman.

Zijn echtgenote heette Joanna Maria Vandeft. De aanstelling van de nieuwe hoofdman gebeurde in het jaar 1770. Deze maakte al de troebele tijden mede van de afschaffing der broederschappen door keizer Jozef II en al de vervolgingen door de Franse revolutie. Hij overleed op het einde van 1802.

Wij lezen dat op 26 januari 1803 een plechtige uitvaart door de broederschap werd opgedragen voor deze aflijvige hoofdman.

In 1803 werd de kleinzoon, en zoon :

de hooggeboren en Edelen Heer
Joannes Baptista Van Der Aa De Randerode
lid van het ridderschap der provincie Antwerpen
en oud aelmoezenier dezer stad tot hoofdman gekozen.

Hij zal dit ambt blijven volbrengen tot in 1829 wanneer hij zijn ontslag nam. Alzo gedurende 100 jaar heeft deze edele familie, grootvader, vader en zoon dit loffelijk ereambt in St.-Andrieskerk vervuld van 1729 tot 1829. Hun aandenken blijve in ere.

Van 1831 tot 1838 is de broederschap zonder hoofdman gebleven. In het jubeljaar 1838 is tot hoofdman plechtig aangesteld de Weledele Heer Graaf, Gerardus, Josephus, Antonius le Grelle, wonende in St.-Andriesparochie, Sleutelstraat 33. Hij was burgemeester van Antwerpen, lid van het nationaal congres in het jaar 1830, en lid van de kamer der volksvertegenwoordigers. Later was hij voorzitter van de kerkraad van St.-Andries. De onlangs opnieuw geplaatste glasraam in de zuidbeuk achter de predikstoel van St.-Andrieskerk werd door hem geschonken. Alsook de eerste statie van de kruisweg samen met zijn broeders geschonken in aandenken aan hun ouders graaf en gravin Jozef le Grelle - Maria Cambier.

Op 22 oktober 1871 overleed hij na 33 jaar hoofdmanschap. De lijkdienst had plaats op Allerzielendag te 11 uur met uitdeling van 600 broden aan de behoeftigen.

Als opvolger trad op zijn zoon de Weledele Heer Graaf Joannes Baptista le Grelle en vervulde dit ambt met iever tot het jaar 1891. Vanaf 1891 tot 1935 vinden wij met ere vermeld de Weledele Heer Graaf Emile le Grelle. Vanaf 1936 tot 1958 aanvaardde in hetzelfde familieverband de Weledele Heer Graaf Raoul le Grelle het hoofdmanschap dat hij gedurende 22 jaar getrouw vervulde tot aan zijn overlijden in 1958. De familietraditie werd in dit jaar voortgezet door de plèchtige inhaling van de nieuwe hoofdman :

de Weledele Heer Graaf Stanislas Kostka le Grelle

Onder de leuze « Nostrum Præsidium Deus » herdachten wij in 1963 het 125-jarig hoofdmanschap in dezelfde doorluchtige familie en wij hopen dat met Gods zegen en Maria's bijstand onze Weledele Heer Hoofdman nog vele jaren dit eervol ambt moge blijven vervullen.

prefecten en bestuursleden

Het is onbegonnen werk na de inzage van de talrijke boeken een bondig verslag op te maken van diegenen die door hun iever en hun godsvrucht tot Maria soms gedurende lange jaren hebben bijgedragen tot de bestendige groei en bloei van de broederschap.

Als eerste prefect werd aangegeven :

in 1689 de Heer Anthoni Peeters

in 1690 de Heer Paulus Peeters

in 1701 de Heer Jozef Fret

in 1752 de Heer Joannes Gogo

in 1756 de Heer Petrus Rooms

in 1774 de Heer Jozef Peleman

in 1782 de Heer Abraham Deurst

in 1787 de Heer Jozef de Bres.

Op deze plaat vinden wij de Brabantse leeuw als zinnebeeld van het verzet tegen Jozef II keizer van Oostenrijk en een klein gedicht :

« In vreugd ick zegenprael
De Banden allemaal
Ben ik ontkomen
Waer me de wereldt mij
In haere slavernij
Had vast genomen ».

Deze Brabantse omwenteling had plaats in 1789.

In 1788 was prefect de Heer Antonius Van Der Velden.

in 1791 de Heer Nicolaus De Bruyn

in 1793 de Heer Jozef Lenaerts

Een gedicht werd bij de plaat gevoegd.

in 1805 de Heer J. B. Janssens

in 1822 de Heer Dionysis Verhaegen

in 1828 de Heer Frans Paeshuys

in 1838 de Heer Jozef Nagels

in 1844 de Heer Frans Helen

in 1852 de Heer Nicolaus Verhulst

in 1861 de Heer Petrus Loyen

in 1871 de Heer Frans Vets

in 1874 de Heer Jozef Truyens

in 1880 de Heer Jozef Preckler

in 1891 de Heer Jozef De Beer

in 1892 de Heer Jozef Swaenen

in 1899 de Heer Henri Breugelmans

in 1900 de Heer Frans Rademakers

in 1911 de Heer Jan Van Meel

in 1913 de Heer Jozef Beerts

in 1914 de Heer Augustinus Schurmans

in 1940 de Heer Victor Sturm

in 1942 de Heer Edward Cloodts

in 1950 de Heer Gustaaf Hellemans

in 1951 de Heer Gregoire Vinck

in 1954 de Heer Hubertus Kustermans

in 1957 de Heer Louis Timmermans

in 1958 de Heer Theo Lesclinier

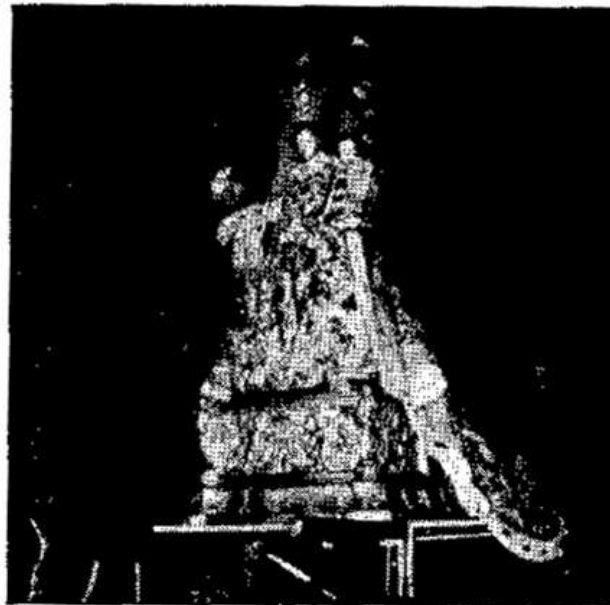
in 1960 de Heer Lode Doré

in 1961 de Heer Jozef Delville

Nog tal van andere en zeer verdienstelijke leden uit het verleden zouden dienen vermeld doch dit is spijtig onmogelijk. Moge al onze duurzame overledenen, door Maria ten Hemel geleid, hun eeuwigdurende beloning hebben ontvangen. Moge de goede Moeder Maria ons allen zegenen en bijstaan in al de moeilijkheden van ons leven.

Het dient nog vermeld dat op 17 januari 1790 de broederschap van O.L.Vrouw van Bijstand en Viktorie een processie van godsvrucht heeft gehouden waarin het O.L.Vrouwebeeld werd gedragen. Gewapende patriotten vergezelden de processie. 't Was de eerste die gedaan werd sedert het verbod van keizer Jozef II in 1783.

Vanaf 1797 werd alle werking van de broederschap onmogelijk. Vanaf 1801 tot 1802 werden de diensten gedaan in de St.-Martinuskapel van de abbatiale abdij van de H. Aartsengel Michaël. Op 5 september 1802 keerde de broederschap weder naar St.-Andrieskerk.

GERAADPLEEGDE BRONNEN.

- ☆ **Geschiedenis van St.-Andrieskerk** door Z.E.H. Pastoor Visschers, 3 delen, uitgegeven in 1862.
- ☆ **Aantekeningen van Petrus Stroobants** (vanaf 1862 tot 1882).
- ☆ **De kasboeken van de broederschap** : er zijn er 5 in goede staat bewaard :
 1. Van 1689 tot 1715
 2. Van 1715 tot 1752
 3. Van 1752 tot 1795
Alle namen der leden worden hierin vermeld.
Hierin vinden wij nog enkele mooie en fris bewaarde waterverfschilderingen van de toenmalige knaap Jacobus van Isschot
 4. Van 1796 tot 1868
 5. Van 1868 tot 1962
- ☆ **Het ordonnantie of reglementenboek van 1756.** Hierin vinden wij een reglement voor de confreers en de lichtdraggers, het magistraat, de consultores enz. Het bevat 53 artikelen en is gedagtekend van 24 oktober 1756. Een vernieuwd reglement van het jaar 1845.
- ☆ **Een reglement voor de knaap** gedagtekend van 6 december 1756 en een aanvulling van 22 december 1833.
- ☆ **Het verslagboek van de kamervergaderingen** vanaf 1764 tot 1872. Er werd helaas zeer weinig in geschreven en vanaf 1872 niets meer.
- ☆ **Het gedenkboek van de broederschap vanaf 1689 tot 1943** :
Dit is een prachtig boek in zwart fluwelen omslag met zilveren omlijsting, zilveren sloten en knoppen. Het werd gemaakt in 1756, doch vrome handen brachten er alles in samen wat de vorige jaren betreft tot aan de stichting.
- ☆ **Het gedenkboek vanaf het H. Jaar 1950** tot, zo hopen wij, in het jaar onzes Heren 2000, maar na ons.
- ☆ **A.Buckinx - Luykx : Het Licht op de Kandelaar.** Historische roman over de H. Joanna van Frankrijk, Koningsdochter en Koningin. Uitgave : De Vlijt N.M. Antwerpen 1962.